

UPPDRAGET Slutfört

Sedan 1995 har Jan Guillou ägnat sig åt det heliga kriget mot terrorismen. Med *Fienden inom oss* har han sagt allt han har att säga; åtminstone i litterär form. FiB har pratat terror med Guillou.

MARTIN SCHIBBYE TEXT EVA WERNLID BILD

Klockan tre på morgonen gör säkerhetspolisen tillslag mot ett antal familjer i en Stockholmsförort. Ett femtiotal personer grips och transporteras bort. De gripna får ingen vetskap om vad de är misstänkta för. Nästa dag exploderar nyheten att "al-Qaida i Sverige" har oskadliggjorts och att landet räddats från den största katastrofen någonsin.

Så långt inledningen i Jan Guillous senaste bok *Fienden inom oss*.

Skillnaden mellan fiktion och verklighet går genom Stora Bält.

– Hur är det med skorna? På eller av?

– Det är bara arbetarklassen som tar av sig skorna.

En mörk stor hall övergår i en lång gång till ett par större rum. Det är ingen lyxly. Jakttroféerna är få.

– Är det okej att jag spelar in?

– Jag använder bara bandspelare när jag intervjuar kriminella och politiker.

– Ok... men jag måste skylla på min usla handstil.

Den är oläslig. Det är enda skälet

Samma vecka som *Fienden inom oss* landar på bokhandelsdiskarna slår polisen till mot misstänkta "al-Qaidaterrorister" i Danmark. Justitieministern talar till nationen och menar att Danmark räddats ifrån den värsta katastrofen i landets historia.

– Det är förolämpande för en svensk att höra. Vi har fört krig mot dem i 800 år, gått över Stora Bält, belägrat Köpenhamn, besegrat dem i fotboll och

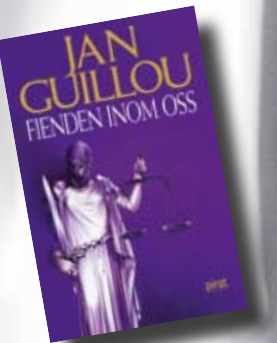
tagit Skåne, Blekinge och Halland ifrån dem. Vad skulle de här förortsungdomarna ha kunnat åstadkomma som är värre än det i den danska historien, säger Guillou.

När vi får en stor terroristaffär i Sverige kommer den att se ut som den som inleddes i Danmark förra året, tror Guillou, tillbaka i soffan i Östermalmsvåningen.

Fienden inom oss avslutar en tio år lång romansvit med Västerlandets krig mot terrorismen som gemensamt tema. Den argaste recensenten visade sig vara förre justitieministern Tomas Bodström som omedelbart anklagade Guillou för "leva i en svartvit värld, ljuga och vara inkonsekvent."

Bodström skriver i en debattartikel att det verkar som om du har missat elfte september, bomberna i Madrid och London.

– Det har jag naturligtvis inte, men det är kännetecknande för Bodströms sätt att argumentera; alla andra är idioter och har missat att tvillingtornet rasade 2001. Poängen som han har svårt att tillgodogöra sig är att Sverige inte är aktuellt för attacker eftersom vi inte driver kriget mot terrorismen tillsammans med Storbritannien och USA. Även om Bodström är lite stolt över att vi har trupper i Afghanistan är det inte så att de är "ute efter oss alla", "efter vår demokrati", eller "hatar våra jämställda kvinnor." De har rationella skäl: Irak ockuperas av USA och Palestina ockuperas av Israel.

Ständigt aktuell

- **Ålder:** född 1944.
- **Yrke:** Författare, journalist.
- **Bor:** Östermalm, Stockholm.
- **Bakgrund:** Startade sin journalistkarriär som reporter på *Fib/Aktuellt* 1966. Fortsatte till *Folket i Bild/Kulturfront*, där han bland annat avslöjade den så kallade IB-affären.
- **Tjänar:** I år 11,1 miljoner. Dubbelt så mycket som DN:s chefredaktör Thorbjörn Larsson.
- **Antal böcker:** 38 böcker, varav de tio om Carl Hamilton sålts i sammanlagt över 5 miljoner exemplar och de fyra romanerna om tempelriddaren Arn och hans ättlingar hittills i 1,7 miljoner exemplar.
- **Aktuell:** Ständigt. Nu med romanen *Fienden inom oss*.
- **Favoritverk i klassisk litteratur?** Det är egentligen en humorfråga. Bröderna Karamasov; La comédie humaine eller rent av Grevens av Monte Christo. För närvarande är det emellertid *Det stora kriget för mänskligheten* av Rober Fisk.
- **Utmärkelser i urval:** Stora Journalistpriset 1984; Aftonbladets TV-pris 1984; Bästa svenska kriminalroman 1988 (i nationens intresse); Prix France Culture 1990 för bästa till franska översatta roman (*Ondskan*); SKTF:s pris-årets författare 1998; Årets bok-Månadens boks litterära pris 2000.

"Grillkyckling har hittills visat sig vara farligare för svenskar än terrorism. Inte heller mot grillkycklingarna anser jag att man behöver sätta in militär."

Jan Guillou svarar på frågan om inte terrorbekämpning bör vara en militär fråga?

"Faktum är att alla brott som terrorister kan tänkas begå finns registrerade i vår lagstiftning sedan 1700-talet. Det skulle inte behövas någon särskild typ av bevisning om inte Thomas Bodström och andra inlatat människor att detta är något så speciellt att det krävs en undantagslagstiftning."

»KRIGET MOT TERRORISMEN GÅR UTMÄRKT PÅ ALLA FRONTER – DET ENDA VI FÖR NÄRVARANDE SAKNAR ÄR TERRORISTER.«

► **Tankarna på att skriva en romansvit** med det heliga kriget som klangbotten uppstod 1991. Sovjet hade kollapsat och kvar till sjöss och på land fanns ett gigantiskt krigsmaskineri. I Storbritannien blev frågan konkret när landet debatterade om man skulle upprätthålla systemet med de kärnvapenbestyckade Trident-ubåtarna.

– Bortsett från de apokalyptiska aspekterna: massmord, moral, kärnvapen och sånt var det väldigt dyrt. Svaret man kom fram till var att behålla dem för det nya hotet: Islam. Men hur bombar man en religion med kärnvapen?

Fyra år senare, 1995, satt Guillou fast på ett hotellrum i Kazakstan och såg på CNN i två dygn. För att inte bli tokig tog han ett a4 papper och delade det i två kolumner; Good Guys och Bad Guys.

– Efter ett tag hade jag 58 markeringar, alla i kolumnen för Bad Guys. CNN visade inte en enda muslim som uttryckte en normal tankegång, alla hoppade upp och ner, skrek, brände amerikanska flaggor, kastade stenar och sköt i luften. Alla kvinnor hade förstas heltäckande maskeradkostymer – även när de sköt, som det iranska revolutionsgardet – de var demoner, inte människor.

Tanken om Islam som västvärldens fiende hade nu sjunkit in. På hotellrummet föds idén att skriva om hur det var förra gången vi drog ut i korståg.

– Den första generationen korsfarare som kom till det heliga landet var också övertygade om fiendens djuriskhet och demoniskhet. Trots att de rimligtvis borde ha iakttagit att de inte hade svans och horn som det predikades i Europa eller att de förföll till kannibalism.

Utvecklingen följde riddaren Arn i fotsåren. När böckerna var färdigskrivna (*Vägen till Jerusalem*, 1998, *Tempelriddaren*, 1999, *Riket vid vägens slut*, 2000, och *Arvet*

efter Arn, 2001) så stod stridsvagnarna på Paradistorget i Bagdad, våren 2003.

Men då kommer en bok om jakten på häxor, Håxornas försvarare från 2002, hur kommer den in i bilden?

– År 2001 förändras det heliga kriget. Det får en ny karaktär, det blir kriget mot terrorismen, då skriver jag häxboken. Det man säger är att vi har att göra med ett *crimen exceptum*, ett undantagsbrott. Denna förbrytelse är så oerhörd att vi inte kan bekämpa den med våra vanliga instrument, alltså måste vi godkänna tortyr, en lägre grad av bevisning och anonyma angivelser. För de här människorna accepterar inte vårt system, de vill förgöra det, och mot dem måste vi visa hårdhet.

Guillou menar att resonemanget är identiskt med häxtidens. Skillnaden är 400 år. Den naturliga frågan blev sedan: vem är häxa idag? Vem är terrorist? Guillou menar att de definitioner om terrorism som tagits fram – terrorist är den som riktar våldaktioner mot en civilbefolkning i syfte att injaga allvarlig fruktan eller döda dem för politiska syften – endast täcker halva sanningen.

– Det stämmer perfekt på en självmordsbombare på Dizengoff square i Tel-Aviv. Problemet uppstår 20 minuter senare när två apachehelikoptrar hovrar in över Gaza och dödar tre gånger så många människor. Varför palestinierna är garanterat terrorist och de israeliska helikopterbesättningarna och politikerna inte är det, kan ingen Bodström i hela världen svara på.

Enligt Guillou finns ingen moralisk, religiös eller juridisk skillnad på dödandet.

– Vad sker då om palestinierna skaffar sig Hellfire-missiler? När ubåten i romanen *Madame Terror* anfaller den israeliska flottan gapar Israel om terrorism, men Frankrike, Kina och kanske även Storbritannien skulle säga, nej detta är en

väpnad militär attack, de har uniformer, försök inte.

I *Madame Terror* slår sedan den gamle Palestinavännen Carl Hamilton ut den israeliska flottan och drar USA vid näsan i en spektakulär ubåtsjakt.

– Den historien kunde man göra munter och satirisk, men det gick inte när det gäller Sverige i det sista bokprojektet, *Fienden inom oss*, säger Guillou.

Sedan 2001 har Säpos resurser utökats med femtio procent. Nya lagar har stiftats. Experter anställts. Samhällsklimatet kylts ner.

”[Det svenska] kriget mot terrorismen går utmärkt på alla fronter - det enda vi för närvarande saknar är terrorister”, skriver Guillou i en kommentar till Bodström i Expressen. Om inte det är satir så vet jag inte vad satir skulle vara?

Men timingen är perfekt.

En vecka innan Guillous bok ges ut ställs fyra personer inför rätta i Danmark, anklagade för – terrorism.

I både den danska verkligheten och i Guillous skönlitterära svenska variant läcker säkerhetspolisen material till gynnade journalister som de anklagade inte kan dementera. Förhandlingarna hålls hemliga och skulden målas med breda penseldrag i pressen. Långa häktningstider följer.

– Har man bra bevisning behöver man inte ha folk häktade i elva månader. Det är ingen konst att döma svartskallar som gjort sig skyldiga till brott. Problemet uppstår om de är oskyldiga – det är då man måste ha terroristlagar att ta till.

Eftersom rättegångarna är hemliga menar Guillou att det journalistiska instrumentet inte fungerar när det gäller att bevaka dem.

– Att skriva journalistik om en terrorrättegång är hopplöst eftersom man inte får reda på något av betydelse och man

ALLVARLIGA TIDER. ”Thomas Bodström är mycket farligare än Usama bin Ladin.”

har emot sig tidningar som förses med ett vinklat material. Då fungerar inte det journalistiska. Som romanförfattare däremot kan man berätta om händelsen subjektivt, inifrån. Det kan man inte göra som journalist eftersom man har ett absolut sanningskrav på sig.

Att underordna konsten ett politiskt budskap är en källa till många litteraturrecensenters kritik av boken. Men enligt Guillou finns inga alternativ.

– Jag är dessutom en av få författare som har suttit häktad i sex månader och förhörts. Ge mig Expressens kulturredaktion och låt mig låsa in dem i ett år i var sin cell, låt mig förhöra dem om varenda litet mail de skickat de senaste tio åren, så ska jag få dem att erkänna att de är pedofiler.

...Pedofiler? Är kulturredaktörer så veka? – Nej, men tortyren är så effektiv, den fungerar på hälften av oss och vem som erkänner eller inte går inte att säga i förväg.

Valet av kulturredaktörer i Guillous exempel är inte slumpmässigt. Enligt honom själv är det de som hatar hans skrivelser mest. ”Det var de som blev valda sist i gymnastiken när man skulle välja lag. Och jag var en av dem som valde. Där ligger fiendskapen.”

Telefonen ringer.

– Jan.

– Det är bara att önska dem lycka till.

– Nej nu vill du få mig att säga något elakt och det tänker jag inte göra.

Guillou lägger på.

– Expressen, författarkrig, alltid lika roligt, säger Guillou och skiner för första gången under intervjun upp.

Leende berättar han att Ranelid nu tydligen ”talat ut” om hur jobbigt det är att anklagas för att ha legat med över 1 000 kvinnor.

– Han är så fräck att han skryter samtidigt som han berättar om hur dåligt han mår.

Boken *Ett öppet brev till George W Bush* ska enligt Ranelid vara den viktigaste på 40 år.

– Frågan som då infinder sig är vilken oerhörd viktig bok som kom 1967, säger Guillou och föreslår med ironi i rösten att det måste vara Sture Källbergs *Rapport från medelsvensk stad*.

Paketet med terroristlagar som infördes i Sverige 2003 innebar konkret att det nu finns mord och terrorist-mord, dråp och terrorist-dråp. Ända ner till skadegörelse, vilket är det enda som prövats en svensk domstol. Att klottra som anklagad terrorist gav nyligen åtta år i en tingsrätt, eftersom rätten räknade med att det var första steget i en kedja som kunde komma att sluta med att de åtalade försökte gripa statsmakten, med våld – medan en klottrare utan sådana ambitioner endast kan få ett straff på ett år. Max

– Dessa rättegångar är parodier. Hur ska man kunna skilja mellan olika typer av skadegörelse. Jo, det enda sättet är att börja förhöra de åtalade politiskt och vips så har vi en helt ny typ av politiska rättegångar. Eftersom islam räknas som politik börjar domstolarna också blanda in trosuppfattningar och religion. Saker som inte hör hemma i en rättslig prövning, säger Guillou.

Fortsätter vi så här så får vi terrorister, tror Guillou.

– Övertygar man 350 000 muslimer om att de är fullständigt rättslösa så kommer motattacker förr eller senare. Och då är det vi som skapat terrorismen.

Vilka krafter kan stoppa den utvecklingen?

– De flesta jurister är oerhörd skeptiska

och misstänksamma mot den här slarviga politiska lagstiftningen, för de ser svårigheterna i att tillämpa den. De ser hur absurda rättegångarna blir. Men jurister är ett konservativt släkte utan en enhetlig politisk inriktning. Advokatsamfundet har gått emot varenda lag som remissinstans men de har inte den politiska kraften att stoppa dem.

Vilken roll anser du att en tidning som FIB har att spela i de här frågorna?

– Bevaka och skildra de få terroristaffärer som vi har. Det är ingen som bryr sig

Guillou om:

■ Irakkriget

– Det är ett Vietnamkrig i den meningen att amerikanerna kommer att vara kvar tills de blir utkastade.

■ Om varför han inte har sagt något i miljöfrågan:

– Det är inte en förtigen fråga som inte har en riddare på sin sida, det finns legioner miljödebattörer.

■ Om myndigheten Forum för levande historia?

– Jag tycker inte att staten ska inrätta institut för korrekt statlig historia.

■ Om du bortser från dig själv vem menar du är samtidens mest betydelsefulla svenska författare?

– Jag kan inte komma på något svar. Samtidens viktigaste författare enligt mig är Jan Myrdal. (ur en chatt med DN:s läsare).

► om dem. Två irakier är dömda för att ha samlat in pengar till Ansar al Islam. Det har de kanske gjort, men här är bevisningen hemlig, ingen har brytt sig om dem. Skriv om det!

I januari är EU:s insatsstyrka Nordic Battle Group färdig att användas. Vad tycker du om att unionen skaffar sig militära muskler?

– Nog hoppas jag på att EU skaffar sig militära muskler och att man kunde förskjuta politiken från Nato till EU. Om vi går in under Nato så hamnar vi under amerikanskt befäl vilket är det Folkpartiet vill och vi hamnar också i klorna på den amerikanska militärindustrin. Då dras vi också med i det ena kriget efter det andra eftersom det heliga kriget kommer att pågå under resten av våra liv. Den enda tänkbara politiska motsättningen jag kan se är EU – och jag vet att det retar Fibbare till vansinne!

Tror du inte att den här styrkan kan komma att användas offensivt?

– Nej, inte med några sådana imperialistiska motiv som USA:s okkupation av Irak. EU kommer inte att lägga under sig några oljestater med några okupationsstyrkor.

Läser du Folket i Bild idag?

– Nej inte längre, när jag blev utkastad gick jag ur. Det var dessutom tredje gången. Den första var sommaren 1973, efter IB. Då skulle jag sparkas, men frågan bordlades på ett styrelsemöte och när den sen kom upp så satt jag inspärrad – då var det helt enkelt inte läge. Den andra gången var 1977 och den stora stridsfrågan var då om man skulle satsa på reportaget, eller bli en kulturtidskrift.

– Med reportage menade jag det som skedde i den moderna tiden, men kamraterna, sekteristerna, menade att möjligtvis kunde man göra reportage med sepiafärgade fotografier som visade hur svårt brädgårdsarbetare hade det på 30-talet, men inte en massa modernt avslöjarskit. Jag sa att om ni driver igenom den linjen sänker ni upplagan till tretusen och sen blev upplagan tretusen. Några år senare kom jag tillbaka som gratiskolumnist tills jag hade fel uppfattningar om EU, då

började krånglet igen. Jag är så trött på det där.

Det var ju ett tag sen. Vi i redaktionen tror mycket på inrikesreportaget.

– Det var kul att höra, men det är lite sent.

Tystnad.

Fotografering.

Kan du inte säga något försonande om FIB?

– Skicka mig en tidning och en talong så ska jag ta en prenumeration.

MARTIN SCHIBBYE ÄR FRILANSJOURNALIST OCH REDAKTÖR FÖR FIB/K **EVA WERNLID** ÄR FOTOGRAF BOSATT I SKARPNÄCK.

FIBomat

Näringslära i oktober

HANS JOHANSSON TEXT **MARE TOOMINGAS** BILD

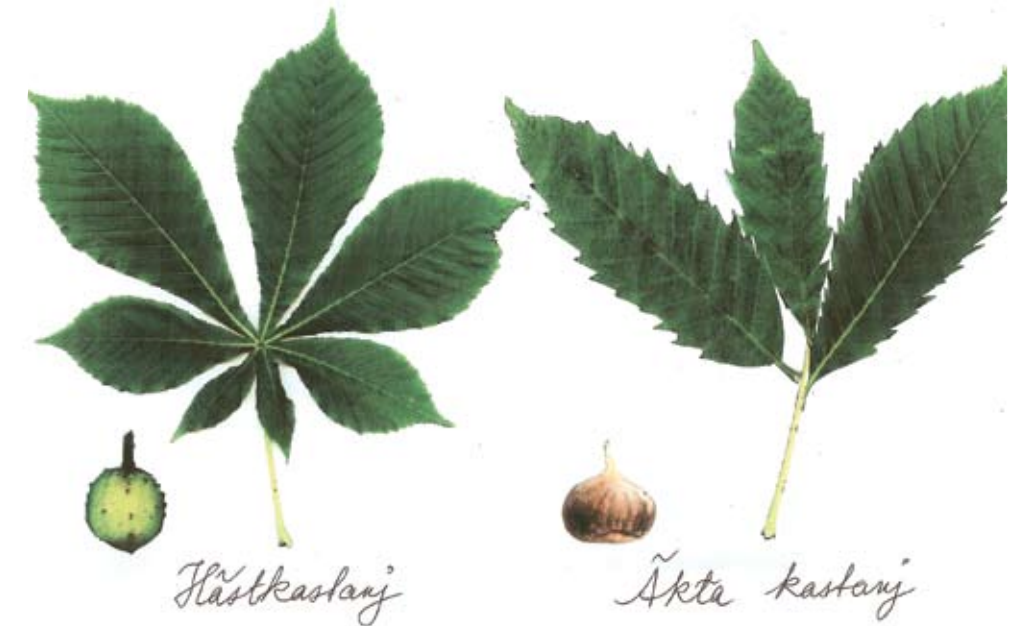
Det blåser hårt från norr. Doften från kafferosteriet på kajen sveper ner över flytbryggan i Inre Hamn. "Rättvisemärkt" kaffe, ni vet; "utrota fattigdomen på en kafferast" eller så och "det lila extra". Tankarna far iväg i tid och rum och förändrar perspektivet. m/y Oktavia har gått till vintervila och hennes övergivna boj guppar i den krabba sjön som ett litet flöte med kroken i bottenapp och reven avryckt från metspöet. För ett par tre hundra år sen var det totalförbud mot kaffe då och då. Det skapades en hel skillingtrycksposesi kring kaffeförbuden, skrev Mats Rehnberg i 'Stora Krogboken' om restaurationens historia i Stockholm, t.ex. från 1760-talet:

"Den sista dag på detta år vårt kära kaffe avsked får.

Farväl, du ljuva drick!

Hav tack varenda fägnekopp som givit läska åt min kropp och gjort mig tanken kvick."

Man skall inte överdriva den sista raden där, men så här har jag aldrig tänkt förut; det fanns liksom en tradition av folklig kultur att bygga på för Bellman; något att förädla och utveckla. Och än längre bort i skymningen när det blåste småspik i Budapest och vi kom iland från en tur på Donau; vi hade rundat Csepel, en ö söderut i floden med stålverk och andra industrier, som en gång var lyckalighetens ö för den politiskt organiserade ungerska arbetarklassen. Det var där det väpnade motståndet mot de sovjetryska pansardivisionerna varade längst hösten 1956... det är rätt att göra uppror mot förtryck och okkupation... 1956 i mitt politiska medvetande och 1995 var det fortfarande nödvändigt att se den ön. Nu har det gått tolv år till och jag minns doften av kaffe och nybakade kastanjegiffel från 1995 som en detalj i

nioåringens känsla av befrielse från oktober 1956, när han insåg att rädsla kan krossas av uppror. Och jag minns att jag skrev om kaffe i denna spalt för två år sedan och lovade att skola om min gamla båtmotor till etanol. Det sista skiter jag i för då går spannmålspriset upp och kastanjegiffelarna blir allt för dyra.

KASTANJEGIFFLAR (ANPASSADE RECEPT FR. ANIKO GERGELYS 'UNGERSKA SPECIALITETER')

- 600 g kastanjer
- drygt 1 dl florsocker
- 5 dl mjölk
- 5 cm vailjstång
- 2 cl rom

Koka kastanjerna några minuter och skala dem så snart ni kan ta i dem. Lös sockret i mjölken, tillsätt vailjstång och de skalade kastanjerna och koka tills kastanjerna har mjuknat. Ta upp kastanjerna och passera dem genom en trådsil, tillsätt rommen och vispa till en slät puré.

- 6 dl vetemjöl
- 300 g osaltat smör
- 6 msk florsocker
- 1 nypa salt
- 3 äggulor
- 4 msk crème fraiche
- 1 tsk vaniljsocker

Knåda först samman mjöl, 4 msk. florsocker och smör och tillsätt sedan salt, 2 äggulor och syrad grädde och knåda vidare till en fast deg. Låt degen vila på sval plats i minst en halvtimme. Kavla ut den på mjölat bakbord till fem millimeters tjocklek. Skär ut kvadrater med sju cm långa sidor. Fördela kastanjepurén på kvadraterna och rulla sedan ihop dem diagonalt till giffel. Pensla med den tredje äggulan och grädda giffelarna ljusbruna i ugnen i 180°. Blanda 2 msk. florsocker med vaniljsockret och pudra rikligt över de ännu varma giffelarna.

HANS JOHANSSON ÄR KOCK OCH BOR I KARLSTAD. **MARE TOOMINGAS** ÄR LÄRARE OCH ILLUSTRATÖR.